

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«МИКОЛАЇВСЬКА ФІЛІЯ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ»

Факультет мистецтв

Кафедра хореографії

Кім Анастасія Марківна

ХОРЕОГРАФІЧНА ДРАМА «ФАТАЛЬНА ЗУСТРІЧ»

Пояснювальна записка

До творчого проєкту - кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»
зі спеціальності 024 «хореографія»

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства, доцент,
Сапак Наталія Вікторівна

Миколаїв – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. Теоретична основа реалізації творчого проєкту « Хореографічна драма «Фатальне зустріч» »	6
1.1. Літературна основа роботи «Фатальна зустріч».....	6
1.2. Міфи і фольклор у драмі Лесі Українки «Лісова пісня».....	7
1.3. Жанрово-композиційна своєрідність «Лісової пісні» Лесі Українки.....	11
1.4. Інтерпретація «Лісової пісні» на балетній сцені.....	14
Висновки до першого розділу.....	19
РОЗДІЛ II. Художні особливості постановки	21
2.1. Лібрето.....	21
2.2. Форма, жанр, стиль; ідейно-тематичний аналіз.....	22
2.3. Композиційно - архітектонічна побудова.....	24
2.4. Сценарно-композиційний план.....	25
2.5. Дійові особи та їх характеристика.....	27
2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору.....	27
2.7. Сценографія.....	28
ВИСНОВОКИ	29
СПИСОК ВИКОРОСТИНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ	32

ВСТУП

«Весна ще так ніколи не співала
як отепер. Чи то мені так снилось?

... То весна співає ?

Та ні, то хлопець на сопілці грає». [5,221]

Обґрунтування вибору теми творчого проєкту.

У наш час гаджетів та нових технологій звісно ніхто не вірить у мавок та лісовиків, водяників, потерчат та відьом. Міфи і ритуали наших предків відживають і відходять назавжди.

Але наші пращури вірили, що весь світ заповнений богами, що вся природа жива і наповнена різними чудесами. Явища природи були для людей предметом поклоніння. Магічними силами слов'яни наділяли все навкруги. Кожне дерево, струмочок і річка, озеро, дім мали свого покровителя у вигляді мавок, водяників, домовиків. Вони вірили, що демонів можна задобрити, обдурити, домовитись, чи навіть, отримати допомогу.

Леся Українка – одна з найвидатніших постатей в історії української літератури, твори якої стали перлинами народної скарбниці. Вершиною творчості Лесі Українки є драма-феєрія « Лісова пісня».

Поетеса дуже любила народні пісні і легенди, які все життя збирала і записувала її мама. Та й сама вона пам'ятала багато мелодій, і знала багато українських народних пісень. І саме з цих пісень, легенд, звичаїв і народилась драма – феєрія Лесі Українки «Лісова пісня». Твір був написаний за два тижні, далеко від рідного дому, в Кутаїсі. Ідея твору була нав'яна спогадами дитинства. Твір вражає своєю красою мрій, думок, музикою мови. Тут діють фантастичні постаті та реальні люди. У драмі природа виступає як найвища краса і гармонія. Тому грубе втручання в неї означає руйнування краси і порушення гармонії, що породжує зло.

В драмі звучить мотив сенсу людського життя, який полягає в красі людської душі. «Лісова пісня» Лесі Українки є актуальною і в наш час, тому що

вічний конфлікт між мрією і дійсністю, духовністю і бездуховністю-буде завжди. Із духовним світом людини не зрівняється ніяка краса. Від духового світу залежить і щастя людини.

Крім звеличення краси рідної природи, Леся Українка порушила питання, яке є актуальним в наш час - це ставлення людини до світу природи. Адже, люди, прагнучи до цивілізації, порушили закони природи. У наш час високих технологій люди забули, що потрібно піклуватися про природу. Вони не задумуючись вирубують дерева, будують хімічні заводи та фабрики, які забруднюють повітря та річки. Природа, як і людина, надзвичайно чутлива, тому вона відповідає людству своїми змінами клімату, стихійними лихами. Ставлення людей до природи, до природних явищ стало дуже споживчим. Людина втрачає індивідуальність, її поривання, бажання дуже приземленні і буденні. У творі Лесі Українки «Лісова пісня» показано як людина втрачаючи духовне життя, почала цінувати матеріальне. Без матеріального людина не зможе вижити, адже це основа життя. Духовна сторона життя є також основою діяльності людини, завдяки якій вона може приймати будь-які рішення. Та світ може врятувати тільки краса людської душі, цілковита гармонія людини і природи, вміння людей любити і прощати. Тільки така краса очищає і відроджує людину і світ.

Тому темою творчого проекту є «Хореографічна драма «Фатальна зустріч», за мотивами драми Лесі Українки «Лісова пісня».

Мета творчого проекту - створення хореографічної драми «Фатальна зустріч» за обраною темою, використовуючи при цьому засоби хореографічного мистецтва, поєднуючи народну хореографію із класичною та сучасною на балетній сцені. На базі аналізу і узагальнення теоретичної літератури здійснити практичну постановку « Фатальна зустріч».

Завдання творчого проекту:

- обґрунтувати теоретичні основи творчого проекту;
- реалізувати на практиці мету творчого проекту;
- розкрити ідейно-тематичне та композиційне рішення постановки;

- обґрунтувати засоби художньої виразності творчого проєкту;
- розкрити образи головних героїв.

Новизна творчого проєкту полягає в:

- індивідуальному підході до розкриття теми твору, власному баченні розкритті образів головних героїв;
- креативному інтерпретуванні постановки « Фатальна зустріч» на основі класичної та народно-сценічної хореографії;
- розкритті законів драматургії, розвинути сюжетну лінію та композиційний план;
- застосуванні авторського підходу до роботи з хореографії та роботи з танцівниками, проявити себе як балетмейстер - творець та балетмейстер- репетитор.

Практичне значення творчого проєкту. Хореографічна драма

«Фатальна зустріч» створена таким чином, що крізь неї проходить сюжетна лінія, яка не дозволяє нам її розділити на окремі частини, тим самим вона робить її цілісною та нероздільною. Дана робота створена для показу на різноманітних площадках та локаціях.

В цілому найголовніша мета роботи - це розкрити себе як творчу особистість, самостійно створити повноцінну, багатомасову роботу.

Саме тут можна повною мірою розкрити свій потенціал, як балетмейстера - творця.

Апробація творчого проєкту. «Хореографічна драма «Фатальна зустріч»» буде презентована на екзамені з «Мистецтво балетмейстера».

Структура та обсяг пояснювальної записки.

Бакалаврська робота містить у собі вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (5 найменувань, 11 електронних ресурсів), додатків (4 позиції). Всього вона складається з 35 сторінок, з них основного тексту – 30 сторінок.

РОЗДІЛ І.

Теоретична основа реалізації творчого проекту.

1.1. Літературна основа роботи «Фатальна зустріч»

Бакалаврська робота – «хореографічна драма «Фатальна зустріч»» створена на основі драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Але крім того вона має і свої власні ідентифікуючі риси.

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач) - видатна українська письменниця світового рівня. Усе життя вона активно працювала, творила, займалася громадською діяльністю, незважаючи на те, що тяжко хворіла.

Леся Українка не тільки талановита поетеса, драматург, прозаїк, але й літературний критик, публіцист, перекладач, фольклорист. Її твори стали перлинами народної скарбниці. Вершиною творчості письменниці була «Лісова пісня», написана влітку 1911 році. У цій драмі вона відкрила неповторний світ української міфології, природи, звичаїв, показала душу українського народу.

Драма була написана на Кавказі (Кутаїсі) протягом 10-12 днів, хоча ідею твору вона виношувала у своєму серці все життя. Перебуваючи далеко від рідного дому, Леся згадувала свій рідний край, волинські ліси, урочище Немічне біля озера Скулин, садибу дядька Лева, що жив біля озера, похилену вербу і велетенського дуба. Все це стало прототипом для написання твору.

«Мені здається, що я просто згадала наші ліси та затужила за ними... А то ще я й здавна тую Мавку « в умі держала». Видно, вже треба було мені її колись написати, а тепер чомусь прийшов « слухний час». Зачарував мене сей образ на весь вік». - напише вона своїй матері 2 січня 1912 року. [11].

«Лісова пісня» - це твір про справжнє чисте кохання, про споконвічний потяг до прекрасного, про прагнення людини до щастя, до волі. Адже прекрасне в людській душі, як і в природі, ніколи не вмирає.

Застосовуючи фольклорну поетику, Леся Українка індивідуалізувала мову героїв, піднесла її до рівня народної пісні. Жива розмовна мова надає твору поетичної краси. Кожен рядок драми пронизаний щирістю, ліризмом, пісенністю. Вона майстерно використовує такі художні засоби як епітети-прикладки: сон-трава, верба-вдовиця, зірка-пряха, квітоньки-зіроньки, які у драмі мають нове значення. Леся Українка також використовує стильові прийоми, тому деякі окремі рядки у творі звучать як пісня, дума чи казка. Драма наскрізь пройнята музикою та піснею. Від чарівних звуків сопілки Лукаша, прокидається не тільки Мавка, а й оживає вся природа навкруги. Мова Мавки пісенно – казкова, поетична, лірична:

« Як солодко грає,
як глибоко крає,
розтинає білі груди, серденько виймає ...». [5,294]

1.2. Міфи і фольклор у драмі Лесі Українки «Лісова пісня»

«Лісова пісня» Лесі Українки – це казковий світ рідного Полісся поетеси, вона дуже близька до фольклору. Леся Українка була закохана у свій народ, рідне Полісся. Вона вивчала не тільки писемну творчість, культуру і побут, але й уважно слухала різні перекази та легенди поліського краю. У творі діють казкові істоти, якими народна фантазія наділила природу. У драмі лісовим істотам притаманні людські риси характеру. Вони живуть і розмовляють, як люди, по-своєму розуміють що таке добро і зло. За легендами та повір'ями міфічні істоти мають владу над явищами природи, над рослинами та тваринами. Вони не тільки живуть, радіють і сумують як люди, а ще й ворогують між собою. Через таку ворожнечу руйнується і краса лісового краю. Природа у творі тісно пов'язана з життям народу, з долею та життям міфічних істот. Поетеса дуже тонко відчувала красу рідного краю, чудово розуміла природу. Тому у драмі вона майстерно використовує пейзажні малюнки, як наприклад:

« Старезний, густий, предковичний ліс на Волині. Посеред лісу простора галява з плакучою березою і з великим прастарим дубом». [5,209]

Міфи належать до найдавніших словесних зразків культури різних народів. У міфах часто розповідається про незвичайних істот таких як: русалок, мавок, домовиків, лісовиків, вовкулаків, відьом, потерчат, чортів. Зазвичай всі ці істоти у міфах наділені надприродними здібностями. Вони можуть перетворюватись на різних тварин або наводити на людину чаклування, мару, блуд.

Про міфічних істот ми дізнаємося вже з «Прологу», в якому з'являються жителі лісового озера: Водяник, Русалка, Лісовик, Перелесник, Потерчата, Мавка, Куць, «Той, що греблі рве», «Той, що в скалі сидить» та інші.

«Містина вся дика, таємнича, але не понура, - повна ніжної задумливої волинської краси». [5,210]

Леся Українка у своїй драмі відтворила справжні фольклорні та міфологічні образи. Кожну міфічну істоту вона зображує відповідно до легенд і повір'їв, але вносить і свої деталі в їх характер, одяг, характеристику.

Водяник, за народною міфологією, - це злий дух, що живе в озерах та річках, він старший над усіма русалками. Водяник не дозволяє нікому втручатися у своє царство. «Він древній, сивий дід, довге волосся і довга біла борода...Шати на ньому – барви мулу, на голові корона із скойок». [5,21]. До водяного царства належить також «Той, що греблі рве». Його образ запозичений з народної міфології.

Перелесник – це біс, що являється жінкам в образі красивого парубка. Він є символом молодості та волі. У творі це «гарний хлопець в червоній одежі, з червонястим, буйно розвіяним, як вітер, волоссям, з чорними бровами, з блискучими очима». [5,231]

Вовкулака – це людина яка обернена у вовка, таке перетворення могла зробити тільки відьма. Образ вовкулаки – це символ спокути і очищення душі. Тому він змушений втікати у ліс, рятуючи власне життя від людей. Та вовкулаку можуть з’їсти вовки, бо чують у ньому людину. Саме волинська міфологія найбільше відображена в образі Лукаша - вовкулаки.

Лісовик - дух лісу, його хранитель. Це нечесть, яка має велику силу, бо тільки Лісовик може перетворити людину на вовкулаку. Він володіє чарами, вміє обертатись то на дідуса, то на ведмедя, то на дерево: «Малий, бородатий дідок, меткий рухами, поважний обличчям, у брунатному бранні барви кори, у волохатій шапці з куниці». [5,219] Лісовик – це символ старості та мудрості. Він прагне тільки одного, щоб люди не заподіяли лісу шкоди. Та Лісовик пам’ятає людське добро, і за нього може віддячити:

«... Я на бороду закликався,

що дядько Лев і вся його рідня

повік безпечні будуть в сьому лісі». [5,220]

Дядько Лев єдиний з людей, хто вміє правильно поводитись у лісі, тому Лісовик з повагою ставиться до нього:

«То ж дядько Лев сидітиме в тій хижі,

а він нам приятель...». [5,220]

Дядько Лев у творі зображений народним знахарем, відуном. Він є таким собі своєрідним посередником між світом людським та міфічним, завдяки йому підтримувалась рівновага між двома світами.

« Я, небоже, знаю

як з чим і коло чого обійтись:

де хрест покласти, де осіку вбити,

де просто тричі плюнути, та й годі». [5,219]

Але після смерті дядька Лева, ця рівновага порушилась: старезний дуб, який був символом непорушності, було зрубано, а людей, які заселилися поблизу лісового озера, обсіли нові злидні.

Потерчата, за народним повір'ям, - це позашлюбні діти, які втоплені своїми матерями. У драмі вони зображені, як « двоє маленьких, бліденьких діток у біленьких сорочечках». [5,210] Біленькі сорочечки – це символ чистоти, невинності. Потерчата, хоч і завдають людям біди, заманюючи їх у трясовину, викликають жаль. Адже вони не вибирали собі долю. Їхня доля була заздалегідь відома.

За народними віруваннями, Мавка – це лісова істота, яка заманює хлопців у ліс, і може залоскотати їх до смерті. Той, хто піде за нею, ніколи не знайде дороги до дому, так і буде ходити, блукаючи лісом. Мавки – це гарні молоді дівчата з довгим розпущеним волоссям. Леся Українка зображує Мавку « в ясно-зеленій одежі, з розпущеними чорними, з зеленим полиском, волоссям». [5,221]

«Лісова пісня» Лесі Українки дуже близька до фольклору. У ній майстерно використанні народні повір'я, замовляння, казки. Наприклад, у фольклорі зоря – це символ дівочої краси і кохання. Цей символ зорі поетеса використовує і в драмі, тому Мавка у видіннях Лукаша « спалахує раптом давньою красою в зорянім вінці». [5,300] Адже образ Мавки на протязі всієї драми оточений зоряним сяйвом. Багато фольклорної символіки у кінці твору, коли Килина проклинає Мавку і та перетворюється на вербу «з сухим листом та плакучим гіллям». [5,287] У драмі є також алегоричні образи, наприклад Доля. У фольклорі Доля – це символ щастя до якої прагне людина. У творі Доля – це совість Лукаша, яка засуджує його.

« Я - загублена Доля.

Завела мене в дебрі

Нерозумна сваволя...» [5,298]

Леся Українка дуже добре орієнтувалася у великій кількості українських народних повір'їв. Завдяки міфічним образам, народній символіці вона передала красу рідного краю та гармонію людини з природою. У драмі втілюється народне сприйняття навколишнього світу, давнє міфологічне мислення українців. «Лісова пісня» - це своєрідний гімн переказам, легендам, повір'ям, що створювалися народом. Це гімн природі, яка завжди вабила і лякала людину своєю загадковістю і таємничістю. «Лісова пісня» Лесі Українки – це згадка про рідний, але уже такий далекий світ наших предків...

1.3. Жанрово-композиційна своєрідність драми «Лісової пісні» Лесі Українки

«Лісова пісня» - це неоромантичний твір, в якому Леся Українка показує велику прірву між реальним життям людини та її високим призначенням.

За жанром – це драма – феєрія, в якій реальне поєднане з фантастичним, є казкові персонажі. «Лісова пісня» - проблемно-філософська драматична поема, в якій опоетизовано красу людських відносин, силу великого кохання. Конфлікт, розвиток дії підпорядковані одній ідеї, утвердженню думки, що світ врятує тільки краса людської душі, її гармонія з природою.

Композиційно драма складається з прологу і трьох дій, кожна з яких співвідноситься з різними порами року. Відповідно від того як розвиваються почуття Мавки та Лукаша, так змінюються і пори року: весна – це пробудження, розквіт кохання, пізні літо – це зрада Лукаша, осінь і зима – це смерть Лукаша, перетворення Мавки на вербу. Таким чином письменниця підкреслює та показує багатогранний зв'язок людини і природи. Пролог у творі не зв'язаний з розвитком сюжету. Він є самостійною драматичною частиною, в якому читач знайомиться з природою та фантастичними істотами, що заселяють її. У пролозі авторка підкреслює, що міфічні істоти ставляться до

людини вороже, з насторогою. Особливістю композиції драми є те, що вона не поділяється на акти та яви. Сюжет твору становить історія кохання Мавки і Лукаша. Зав'язка твору – коли Мавка прокидається від чарівної гри на сопілці після зимового сну. Розвиток дії – коли Лукаш зраджує Мавку і сватається до Килини. Мавка не хоче жити і добровільно покидає цей світ. Кульмінація твору – коли Мавка провалюється в підземелля до «Того, що в скалі сидить». Лукаш стає вовкулаком, а потім людиною. Килина проклинає Мавку і та перетворилась на вербу. Від люті Килина хоча зрубати вербу, але Перелесник не дає їй цього зробити. Він запалює вербу, а разом з нею згорає все навкруги. Розв'язка – коли Лукаш замерзає, а Килина з дітьми йде в село. Мавка, перетворена на вербу, говорить пророчі слова:

« О, не журися за тіло!

Ясним вогнем засвітилось воно...

Легкий, пухкий попільець

ляже, вернувшись, в рідну землю,
вкупі з водою там зростить вербицю,—
стане початком тоді мій кінець.

Будуть приходити люди,

вбогі й багаті, веселі й сумні,
радощі й тугу нестимуть мені,
їм промовляти душа моя буде.

Я озовуся до них

шелестом тихим вербової гілки,
голосом ніжним тонкої сопілки,
смутними росами з вітів моїх.

Я їм тоді проспівую

все, що колись ти для мене співав,
ще як напровесні тут вигравав...» [5,300]

І справді, Мавка вічно житиме у піснях, у мелодії кохання, у грі сопілки, у шелесті листу.

Найхарактернішою особливістю композиції є органічне переплетення життя двох світів: природи і людини.

Лукаш і Мавка – два світи, молодий сільський парубок і чарівна лісова істота. З співу сопілки почалося їхнє кохання. Та кохання Мавки і Лукаша було приреченим. Лукаш – людський хлопець з вічними побутовими проблемами, а Мавка – лісова жителька, для якої такі проблеми не мають значення. Головне для Мавки – це серце, душа. Тому і кохання Мавки до Лукаша щире, справжнє. На шляху до щастя Мавку нічого не може зупинити, вона намагається наблизити дійсність до мрії. Кохання принесло Мавці не тільки щастя, а й душевні страждання, тому що її духовний світ зіткнувся з матеріальним. Лукаш не може своїм коханням дотягнутись до Мавки, бо він – людина, і саме життя серед людей зробило його таким. Під впливом середовища, яке його оточує, Лукаш втрачає щирість, ніжність почуттів.

Людина звикла ставитись до природи з матеріальної сторони, а не з духовної. Саме тому Лукаш змінює своє ставлення до Мавки. Він – нерішучий, безвольний, непослідовний у своїх вчинках та почуттях, у ньому відсутня внутрішня гармонія душі. Все це привело його до загибелі. Хоч кохання Мавки розтоптано, зневажене, але її любов не перероджується в ненависть. Мавка – це творіння природи, вона прекрасна, розумна і красива. Для Лукаша вона хоче тільки добра, і в цьому її велич над ним.

Трагедія Лукаша в тому, що зрадивши Мавку, він зрадив і самого себе. Та від своєї долі і від себе не втечеш. Тому Доля у творі – це совість Лукаша, яка чинить суд над його життям.

Мавка - дитина волі. І як тільки вона скине з себе жебрацький одяг, перестане бути залежною від матері Лукаша – вона знову стане вільною і такою

рідною в лісі. І знову ліс для неї розкриє свою красу. Навіть ставши вербою, Мавка продовжує жити у звуках сопілки, шелесті листу.

« Ні! Я жива я буду вічно жити!

Я в серці маю те, що не вмирає». [5,277]

Мавка вічно житиме у мелодії кохання, бо справжню красу може породжувати тільки світла і чиста душа.

Лукаш не зміг стати щасливою, духовно багатою людиною. Людина обмежена і бездуховна, з роздвоєною душею немає права на щастя, бо порушує своїми діями закони природи. Закохавшись у дівчину зі світу казкових істот, він не захотів стати частиною цього світу. Тому втративши духовне, він перетворюється на вовкулаку. За народним повір'ям, людина перетворена на вовкулаку, може зазирнути в майбутнє, вона бачить і осмислює все, що діється навколо. Лукаш, тікаючи від самого себе і від свого прозріння, зрозумів, що не може «своїм життям до себе дорівнятись». [5,258]

З образом Мавки контрастує образ Килини. Килина втілює у собі всю людську бездуховність, егоїзм і лукавність. Хоч вона і працююча дівчина, але в той же час і підступна жінка. Зваблюючи Лукаша, вона завдає великих страждань Мавці. Для Килини матеріальні цінності понад усе, вона не вміє по-справжньому кохати. Тому сімейне життя в неї не склалося. Образ Килини у творі – це символ непримиренності, ненависті та насильства.

1.4.Інтерпретація «Лісової пісні» на балетній сцені.

Драма Лесі Українки «Лісова пісня» є актуальною в будь-яку епоху, тому цей твір брали і беруть за основу для своїх творчих задумів багато мистецьких діячів, в тому числі і балетмейстери. Спроб інтерпретації на сцені «Лісової пісні» було багато, але всі вони відрізняються між собою як сюжетною лінією, так і стилістикою хореографії. На українській професійній балетній сцені було

поставлено драму-феєрію, і ми маємо декілька варіантів її інтерпретації різними балетмейстерами.

Композитор Михайло Скорульський у 1936 році написав балет «Лісова пісня». Але прем'єра постановки відбулась тільки після закінчення другої світової війни, у 1946 році, на сцені Київського театру Опери та Балету. У музиці Скорульського присутні народно - пісенні мотиви, взяті з музичного фольклору Волині, а також є нотки ліризму та романтизму. Першими виконавцями Лукаша і Мавки стали Олександр Бердовський і Антоніна Васильєва, постановка балетмейстера Сергія Сергєєва, диригент Борис Чистяков, художник Олександр Хвостенко-Хвостов. Але постановка протрималася недовго, тому що бракувало драматургічної цілісності та послідовного і плавного переходу однієї дії в іншу. Хоч перша спроба постановки «Лісової пісні» була не зовсім вдалою, але саме це стало базою для дальшого розвитку українського балету.

Починаючи з 1958 року зі сцени Національного академічного театру не сходить твір, поставлений балетмейстером Вахтангом Вронським. Український балетмейстер грузинського походження Вахтанг Вронський у 1958 році здійснив інтерпретування твору поетеси. У своєму творі він поєднав елементи класичного і українського народного танцю, за допомогою акторської гри та законів драматургії, зумів донести до глядача головні конфлікти твору. Образи головних героїв Мавки та Лукаша були піднесені на новий рівень розвитку, як для глядача, так і для виконавців. В. Вронський зумів поєднати на сцені літературну першооснову твору та майстерне хореографічне виконання, дотримався п'яти законів драматургії, доніс правдиву акторську гру та музичний супровід. В. Вронському вдалося донести до глядача головні конфлікти твору, які підіймала Леся Українка, а також в хореографічному плані він зумів поєднати елементи класичного та українського народного танцю. Диригент О. Климов, режисер В. Скляренко, художник А. Волненко. Партію Мавки виконували А. Васильєва, О. Потапова,

Є. Єршова, а партію Лукаша – Р. Клявін, М. Апухтін, О. Бердовський. Цей варіант твору є основоположним для сприймання і тлумачення балету.

На українській сцені було ще багато інтерпретацій твору Лесі Українки – це і вистава Наталі Скорульської (1972 рік), і спроба балетмейстера Валерія Ковтуна (1986 рік).

У 1991 році Віктор Литвинов зробив постановку «Лісової пісні». Твір був присвячений до 120 – річниці з дня народження Лесі Українки. Сценічний твір був поставлений у формі одноактного балету, в пролозі якого звучить вокал української співачки Мар'яни Садовської. Прем'єра постановки відбулась на сцені Національної опери України 26 червня 2016 року. У виставі взяли участь студенти класичного і народного відділення Київської муніципальної академії ім. Сержа Лифаря. Сольні партії виконали В. Гніденко, К. Стеценко, Р. Авраменко, Є. Шашкова, О. Крапівін та інші.

Аналізуючи доробки минулих років, можна сказати, що всі вони будувалися за драматургічними принципами, або намагалися їм слідувати. Із драматургією пов'язаний кожен діяч мистецтв, незалежно від того у якій галузі він працює. Драматургія – це дія, що означає виявляти та показувати на сцені свої емоції.

Першим дослідником принципів драматургії був давньогрецький філософ Аристотель. Він класифікував твори тільки за трьома принципами: I- зав'язка, II- розвиток дії, III- розв'язка. Балетмейстер Карло Блазіс написав книгу «Мистецтво танцю», в якій також описав три закони драматургії, але вони були більше спрямовані до хореографічного мистецтва, а саме балету.

У XIX столітті німецький письменник Фрейтаг запропонував поділити дію на п'ять частин: I – експозиція, II - зав'язка, III - розвиток дії, IV- кульмінація, V- розв'язка. Саме ці закони драматургії знайшли своє застосування в танцювальному мистецтві і дійшли до нашого часу.

Отже, основний закон драматургії – це п'ять частин:

Експозиція – це знайомство глядача з дійовими особами та їх характерами в розвитку дії, костюми, манера виконання, оформлення сцени утворюють місце та час дії. Стає зрозумілим вид танцю та його форми. Дія в експозиції може розвиватися поступово або динамічно, довгота експозиції залежить від музики та завдання, яке поставив перед собою балетмейстер.

Зав'язка – це початок дії. Герої знайомляться один з одним, виникає конфліктна ситуація. Тому з'являється хтось третій, який допомагає або заважає героям. Все це підкреслюється малюнком чи музикою.

Розвиток дії – це конфлікт який відбувався в зав'язці, він стає більш напруженим. Дійові особи можуть доповнювати чи протидіяти один одному. В цій частині життя деяких героїв може дійти до кінця.

Кульмінація – це найвища точка розвитку дії яка основана на сюжетній лінії та музичному вирішенні. Все це підкреслюється малюнком та емоційним хореографічним текстом. В ній відбувається динамічний розвиток сюжету, який супроводжується цікавими малюнками, найбільш емоційним виконанням твору.

Розв'язка – це завершення дії. Вона буває емоційна або змістовна. Розв'язка повинна змістовно витікати з танцювальної дії та завершити її.

Відомий балетмейстер ХХ століття П. Вірський у своїх постановках теж дотримувався п'яти законів драматургії, всі його твори мають чіткий послідовний розвиток подій («Ляльки», «Зимова казка», «Циганська балада»). У хореографічному та балетному мистецтві не можна обійтися без взаємодії із театральним мистецтвом та без законів драматургії. П. Вірський теж звертався до творчості Лесі Українки. У нього було велике бажання створити свій варіант балету «Лісова пісня», але творчий задум не було здійснено. Це свідчить про те, що драма-феєрія «Лісова пісня» є твором, який можна інтерпретувати в танцювальному контексті. Балетне мистецтво не може існувати без драматургії.

Аналізуючи «Лісову пісню» за законами драматургії, можна сказати, що починаючи з експозиції, події у творі проходять послідовно і впорядковано, кожна сцена доповнює одна одну.

Перша частина – експозиція. Це пробудження на весні лісових мешканців від зимового сну: Водяника, Русалки, «Той, що греблі рве», Лісовика, Потерчат, Мавки та інших.

Друга частина – зав'язка. Це знайомство Лукаша та Мавки, коли Лукаш надрізаючи березу, хоче набрати соку.

Розвиток дії – Мавка захоплена грою Лукаша на сопілці, перші почуття взаємного кохання. Наступний розвиток дії відбувається біля хати Лукаша в полі. Під час жнив Лукаш та його мати невдоволені роботою Мавки. Тому між ними не складаються добрі стосунки. Лукаш знайомиться з Килиною, сільською роботящою дівчиною. Швидке залицяння перетворюється на шлюб. Наступний розвиток дії – «Той, що в скалі сидить» забирає Мавку до себе, коли Лукаш сватається до Килини. Лісовик перетворює Лукаша на вовкулаку, але кохання Мавки повертає його людську подобу. А сама вона перетворюється на вербу.

Кульмінація твору – Килина хоче зрубати дерево, але Перелесник не дає їй цього зробити. Хата Килини та Лукаша згорає до тла.

Розв'язка твору – Килина, її діти та мати Лукаша знову повертаються у село, а Лукаш залишається у лісі один.

Тому твір «Лісова пісня» незалежно від того, чи є він літературним твором, чи балетом, чи танцем, завжди будується за законами драматургії. Будуючи композицію за такими принципами картина стає більш зрозумілою для глядача, і таким чином можна донести головну думку твору. Такий проект завжди матиме успіх. Отже, балетмейстер, який візьме «Лісову пісню» для своєї постановки, повинен будувати її за законами драматургії.

Висновки до першого розділу

Головною рисою українського хореографічного мистецтва, є збереження традицій минулого та їх розвиток у сучасних умовах. Звертаючись до досягнень наших предків у балетмейстерській діяльності, потрібно звернути увагу на класичні українські балети. Український балет є справжнім зразком якості класичної хореографії у поєднанні з українською народно-сценічною хореографією. Завдяки цьому балети підняли народний танець на новий щабель розвитку.

Теоретичні основи знання мають важливе значення для створення бакалаврської роботи. На основі літературного твору Лесі Українки « Лісова пісня» стає набагато цікавіше творити балетмейстерську роботу. Завдяки обробці даного літературного джерела стає зрозумілою ідея і тема твору, та як постановкою танцю можна донести ідею твору до глядача. Велике значення має текстовий варіант твору, він надихнув мене на певні думки та ідею, пов'язані з тим, як на сцені інтерпретувати засобами хореографії. Робота «Фатальна зустріч» створена на основі драми – феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Цей твір надихнув мене як балетмейстера на створення сценічної хореографії.

При аналізі і перегляді творчих здобутків балетмейстерів минулого (М. Скорульського, В. Вронського) стає зрозумілим, що потрібно уникнути помилок, яких допустились вони. Однією з таких помилок була невідповідність хореографічного твору п'яти законам драматургії. Тому деякі твори не були до кінця цілісними і зрозумілими глядачу.

Тому при постановці власного варіанту хореографічного вирішення твору «Лісової пісні» Лесі Українки, необхідно згадати, що таке «закони драматургії», їх значення, і дотримуючись цих законів створити свій хореографічний твір. А також аналізуючи помилки і досягнення попередніх балетмейстерів, потрібно приділити увагу використанню народної, класичної і сучасної хореографії на одній сцені.

Завданням дипломної роботи є вміння продемонструвати і правильно поєднати всі види хореографії, тобто створити стилізовану хореографію. При обробці творів видатних хореографів стає більш зрозумілою суть такої хореографії, її основа. І це надихає мене на створення чогось незвичайного, креативного.

Підсумовуючи дане теоретичне підґрунтя для практичної основи творчого проекту, можна ствердити, що воно є важливим елементом для створення хореографічного твору. Це дає змогу продемонструвати свою ідею та задум. Звертаючись до хореографічної скарбниці та знань видатних балетмейстерів (Вахтанга Вронського, Сергія Сергєєва, Михайла Скорульського) можна розкрити свій потенціал, а також показати інтегровані навички із мистецтва балетмейстера та своє вміння розкривати на сцені різні образи за допомогою танцювальної лексики і драматургії.

РОЗДІЛ II.

Художня характеристика творчого проєкту

Пролог

« Як солодко грає,
як глибоко крає,
розтинає білі груди, серденько виймає...» [5,294]

2.1 Лібрето

Зелена лісова галявина. Навкруги все спить. На галявині сплять лісові мавки. Посеред лісу з'являється сільський парубок Лукаш. Це веселий, життєрадісний, молодий хлопчина, який зачарований красою лісу. Він дістає сопілку і починає грати на ній. Звучить чарівна мелодія. Все навкруги оживає, оживають і лісові красуні – мавки. Це прекрасні молоді дівчата, які можуть зачарувати кожного хлопця своєю красою та грацією. Серед міфічних істот пробуджується від зимового сну і головна героїня – лісова Мавка. Вона зачаровано слухає гру на сопілці. Лісова красуня закохується в сільського парубка Лукаша. Побачивши перед собою дівчину витонченої краси, Лукаш теж закохується в неї.

Мавка та Лукаш щасливі і закохані. Вони танцюють танець кохання. Лісові німфи вдалині спостерігають за подіями та розвитком почуттів між Мавкою і Лукашем.

Та цьому прекрасному танцю кохання перешкоджає сільська дівчина Килина. Вона закохана у Лукаша, і різними способами намагається привернути до себе увагу парубка. Підступній та хитрій Килині вдається завоювати любов Лукаша, але не його серце. І одурманений новими почуттями Лукаш одружується на Килині..

Розчарована та засмучена Мавка залишається сама. Вона страждає від душевного болю якого зазнала від сільського хлопця. Лісові дівчата – німфи як можуть заспокоюють її. Переживаючи душевні муки і страждання, Мавка не витримує розлуки з Лукашем, і перетворюється на вербу, яка стає символом великого і нерозділеного кохання.

Нарешті Лукаш усвідомлює, що не Килина, а Мавка – його справжнє кохання. Він біжить у ліс на пошуки коханої. Та замість Мавки він побачив плакучу вербу. Сівши біля верби, Лукаш в останній раз грає пісню кохання на сопілці...

2.2. Форма, жанр, різновид та стилістика. Ідейно-тематичний аналіз

Форма - хореографічна драма.

Жанр - драма.

Різновид та стилістика - український народно-сценічний танець з елементами танцю модерн.

Місце дії - лісова галявина українського волинського лісу.

Тема - історія фатального кохання Мавки та Лукаша. Зображення злиття двох світів міфічного та реального.

Ідея - оспівування краси людських стосунків та сили великого кохання.

Сюжет : Весна... У лісі сплять лісові мавки. Посеред лісу на лісовій галявині з'являється молодий хлопчина із сопілкою в руках. Від чарівної гри на сопілці прокидаються лісові істоти, серед них і лісова красуня Мавка. Почувши чарівну мелодію сопілки, Мавка закохується у Лукаша. Лісова красуня вабить парубка своєю красою та чистотою душі, він закохується в неї. Мавка та Лукаш щасливі та закохані. Та їхнє щастя триває недовго, так як сільська дівчина Килина теж

закохана у Лукаша. Вона прикладає всіх зусиль, щоб привернути до себе увагу хлопця. Адже Лукаш – це безвольний хлопець, у якого немає ні сили волі, ні своєї думки. І тому він покидає Мавку, та одружується на Килині. Мавка дуже страждає, її переповнює велика туга та біль утрати коханого. Лісові мавки як можуть втішають її, але це не допомагає. Від розпачі, душевного болю та розлуки з коханим Мавка перетворюється на дерево. Оговтавшись від щоденних клопотів та дорікань Килини, Лукаш іде в ліс шукати Мавку. Та замість Мавки він знаходить самотню вербу. Лукаш розуміє що сталося із Мавкою. Його душу переповнює печаль і туга, біль та страждання за втраченим коханням. Він сідає під вербу і грає на сопілці мелодію їхнього кохання.

Надзавдання – у людині повинно бути все прекрасне - і душа і тіло. Потрібно в першу чергу навчитись любити та поважати себе, вміти робити правильний вибір, аналізувати свої дії та вчинки.

Конфлікт – це боротьба двох світів: реального і міфічного. Реальний світ – це Лукаш та Килина, міфічний – це Мавка та лісові істоти. Конфліктні лінії:

Психологічний конфлікт:

- Між Лукашем та Мавкою;
- Між Мавкою та лісовими істотами;

Соціальний конфлікт:

- Між Лукашем та Килиною;
- Між Килиною та Мавкою;

Наскрізна дія – це сюжетна лінія зустрічі Мавки та Лукаша. На сцені зображено їх танець кохання, який передає перші щасливі митті закоханості. Але за своє кохання потрібно боротись.

Контрдія – це Килина, яка хоче зруйнувати кохання Мавки та Лукаша, для того, щоб одружитись із парубком. Вона думає, що такий союз принесе їй щастя та багатство.

2.3. Композиційно-архітектонічна побудова

Ескпозиція – пробудження від сну міфічних істот. Танець лісових красунь.

Зав'язка – поява на лісовій галявині Лукаша, який своєю грою на сопілці зачаровує і пробуджує від зимового сну лісову царівну Мавку.

Розвиток дії – Мавка та Лукаш закохуються. Перший танець кохання, щирого та ніжного почуття.

Поява на сцені Килини, яка хоче закохати в себе Лукаша та вийти за нього заміж. У боротьбі за кохання перемагає Килина.

Кульмінація – на лісовій галявині Мавка залишається одна. Вона страждає від болю та розпачі, від розлуки з коханим. Лісові красуні подружки намагаються заспокоїти Мавку та хочуть повернути її у міфічний світ. Мавка, не витримуючи проклять Килини та розлуки з коханим, стає вербою.

Розв'язка – оговтавшись від буденних клопотів, Лукаш розуміє, що втратив своє справжнє кохання – Мавку. Він іде в ліс шукати її. Та замість дівчини у лісі він знаходить самотню вербу. Лукаш розуміє що та верба і є Мавка. Хлопець страждає від мук совісті. Сівши біля дерева, він дістає сопілку, та грає їхню чарівну мелодію кохання.

2.4. Сценарно-композиційний план

Танець (епізод)	Виконавці	Світло	Декорації	Реквізит	Музичний матеріал	Хронометраж
1. Сон лісових мавок	8 танцівників (8 дівчат)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів – імітація волинського лісу	-	Офіційний саундтрек до мультфільму «Мавка»	0:11
2. Поява Лукаша, його гра на сопілці	9 танцівників (1 хлопець, 8 дівчат)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів – імітація волинського лісу	Сопілка	Мелодія сопілки із офіційного саундтреку до мультфільму «Мавка»	0:30
3. Танець міфічних істот, пробудження лісової Мавки	8 танцівників (8 дівчат)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів – імітація волинського лісу	-	Мелодія «Пробудження» з кінофільму «Лісова пісня».	1:10
4. Знайомство Лукаша та Мавки	9 танцівників (1 хлопець, 8 дівчат)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів – імітація волинського лісу	-	Мелодія «Пробудження» вик.: Кельтська музика	0:45

5. Танець кохання Мавки та Лукаша	2 танцівники (1 хлопець, 1 дівчина)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів – імітація волинського лісу	-	Уривок з пісні «Feelings» Вик.: Marien Novi	1:35
6. Вихід Килини, з'ясування стосунків між Килиною, Мавкою та Лукашем (танець утрюх)	3 танцівники (1 хлопець, 2 дівчини)	Яскраве денне світло	Декілька дерев та кущів	-	Стилізована українська мелодія у рок обробці з використанням сопілки	1:10
7. Страждання Мавки, яка від душевного болю стає вербою	8 танцівників (8 дівчат)	Яскраве денне світло	Кущі та дерева	Тканина зеленого кольору, що імітує перетворення Мавки на дерево	Уривок із пісні «Time» вик.: Hans Zimmer	1:00
8. Печаль і туга Лукаша за Мавкою, гра на сопілці чарівної мелодії кохання	2 танцівники (1 хлопець, 1 дівчина)	Яскраве денне світло	Кущі та дерева	Сопілка	Мелодія «Сопілка. Рідні простори» вик.: Вікові традиції	0:40

2.5. Дійові особи та їх характеристика

Головні герої:

Мавка – молода струнка дівчина веселої вдачі. У неї довге русяве волосся та великі зелені очі. Вона добра, наївна та лірична особа, яка втілює у собі образ лісової царівни.

Лукаш – красивий сільський молодий парубок. Він невисокого росту, середньої статури. У нього темне волосся та гарний колір очей. Лукаш не рішучий та безхарактерний.

Другорядні герої:

Килина – молода сільська дівчина середньої статури. Вона наполеглива та рішуча, характер в неї сильний та самовпевнений.

Лісові мавки – молоденькі красиві дівчата, темноволосі, невисокого росту. Вони грайливі та веселі, за характером легкі та хитрі, дещо звабліві. Це подружки Мавки.

2.6. Характеристика музичної основи хореографічного твору

Твір складається з 5 частин:

I частина.

Темп: Moderatio (помірний); лад мінорний; розмір 4/4; форма період.

II частина.

Темп: помірний; лад мажорний; розмір 4/4; форма період.

III частина.

Темп: помірний; лад мінорний; розмір 4/4; форма проста двохчасна.

IV частина.

Темп: помірний; лад мінорний; розмір 4/4; форма проста двохчасна.

V частина.

Темп: Allegro(скоро); лад мінорний; розмір 2/4; форма проста двохчасна.

2.7. Сценографія

Умови виконання:

1. Сцена середнього розміру.
2. Наявність бокових та центральних куліс.
3. Світлове оформлення.
4. Відеокамера

Реквізит:

1. Сопілка.
2. Зелена тканина для мавок.

Світлове оформлення:

1. Яскраве біле світло

Костюми:

Костюм Мавки: легенька сукня білого кольору із широкими рукавами (Додаток А).

Костюм Лукаша: вишита біла сорочка, легкі білі широкі штани, підперезаний червоним поясом, за поясом запхнутий ніжик та сопілка (Додаток Б).

Костюм Килини: біла плахта, по обидва боки, з вишивкою та довгим рукавом, підперезана поясом темного кольору (Додаток В).

Костюм мавок : легкі сукні зеленого кольору (Додаток Г).

ВИСНОВКИ

Бакалаврська робота «Фатальна зустріч» побудована на основі драми – феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Теоретичне підґрунтя має велике значення для створення практичної частини бакалаврської роботи. При обробці даного літературного джерела стала більш зрозуміла ідея та тема твору, яку хотів донести автор до читача. Завдяки аналізу твору, можна знайти багато відповідей для уточнення певних деталей при постановці даної картини. Текстовий варіант твору, а саме рядки із драми, наштовхують на ряд думок, пов'язаних із тим, як інтерпретувати на сцені засобами хореографії. Якщо задумка хореографа пов'язана з тим чи іншим літературним сюжетом, то обробка книг і всіх письмових джерел, пов'язаних із твором, є важливим та незамінним етапом балетмейстерської роботи.

За допомогою практичної частини порушено основну проблематику твору, а саме тему кохання та людських стосунків, ставлення людини до природи, віри у краще майбутнє, здійснюється процес розвитку та переосмислення даних питань. Відтворена практична частина даного творчого проєкту збільшує інтерес суспільства до проблематики та питань, які були представлені спочатку у письмовому виді.

Бакалаврська робота «Фатальна зустріч» - це хореографічна драма, яка є одним танцювальним номером і не може бути поділена на окремі самостійні танцювальні номери. Дана постановка може виконуватися на звичайних танцювальних площадках чи на сценах будинків культури та театрів. Хореографічна драма може бути розширена, якщо до сюжетної лінії додати більше другорядних героїв. Але через те, що є обмеження в хронометражі, то цей варіант постановки має саме такий вигляд.

Творчий проєкт є важливим етапом для становлення студента як балетмейстера, з його власним вираженням стилем та своїм баченням композиції

твору. Він є підсумком всіх знань набутих під час навчального процесу, протягом чотирьох років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва М.В / Історія української музики. Т.5: 1941-1958 роки / відп. ред. А.І.Муха. - К.: НАН України; ІМФЕ ім. М.Т.Рильського, 2004. - 504 с.- Імен. покажч.: С. 467-499: іл., ноти
2. Верховинець В. М. // кн. Теорія укр. нар. танцю, К., 1991;
3. Загайкевич М. Драматургія балету / М. Загайкевич. – Київ : Наук. думка, 1978. – 258 с.
4. Станішевський Ю. Балетний театр України : 225 років історії / Ю. Станішевський — К. : Муз. Україна, 2003. — 440 с. : іл.
5. Українка Л. Лірика драми, – К.: Дніпро1986 , 200 с.

Електронні ресурси:

6. Пустова Е. / Півстоліття на балетній сцені // Студії мистецтвознавчі. — К.: ІМФЕ НАН України, 2008. — № 4(24) URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/43583> (дата звернення: 02.02.2022)
7. Тарасенко Л. / «Лісова пісня» мовою танцю» URL: <http://www.m-r.co.ua/mr/mr.nsf/0/2E3A889844CA8435C225805E0043BCDE?OpenDocument> (дата звернення: 15.02.2022)
8. Українка Л., Текст із пісні «Пісня Мавки» URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/6262673.html> (дата звернення: 15.03.2022)
9. Офіційний сайт Національного заслуженого академічного ансамблю танцю ім. П. П. Вірського URL: <http://virsky.kiev.ua/2018/07/05/272/> (дата звернення: 05.03.2022)
10. Володько В. Ф. / Нев'януча квітка українського балету «Лілея» URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mz/2009_16/39/pdf (дата звернення: 08.03.2022)
11. Інтернет енциклопедія URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F (дата звернення: 25.12.2021)

ДОДАТКИ

Додаток А. Костюм Мавки.

Додаток Б. Костюм Лукаша.

Додаток В. Костюм Килини.

Додаток Г. Костюм мавок.

